

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, A. M.DC.XXIX

Dominica Septvagesimæ.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56232)

Tria farinae duodecim redimita stellis, quamque draco persequatur. Tria autem farinae sata, quibus fermentum inferitur, triplex dici lex potest, naturæ, Mosaica & Evangelica: hæc enim tres in Ecclesia tractantur: sunt etiam fides, spes, charitas: de his enim tribus in concionibus Evangelicis agitur: sunt oratio elemosyna & ieiunium, hæc enim tria fideles edocentur: sunt paupertas, obedientia, castitas: nam tria hæc Evangelica doctrina ad perfectionem consulit: sunt denique contritio, confessio & satisfactio, in his enim tribus poenitentia vera ac genuina sita est, quam toties Evangelici præcones annuntiant. O farinae dulces ac caræ! sed eorum in primis fermentum, quod omnia hæc subleuat, producit ac fermentat! De quo iam plura non dicam, vt finem duabus hæc parabolis imponam.

Conclusio. Vos vero auditores, horum omnium memoriam conseruate, parabolis has nolite obliuisci: reminiscamini Christum ideo regnum cælorum grano sinapis contrulisse, vt edoceret, non prius regni cælestis compotes nos fieri posse, quam humiliter de nobis ipsi sentiamus, & in oculis propriis parui simus. Humiles siquidem Deus & demisse de se sentientes amat & amplectitur: superbos & turgidos execratur. Imitamini ad hæc auiculas, quas in arbore hæc videtis nidificantes, exiite naturam animalium terram semper intuentium, & ventri obsequentium, at auium assumite, in altum euolate, diuina contemplantini, oculos mentemque in altum sustollite, & sacra mysteria meditamini, fermentum autem malitiæ relinquite, caute à fermento hypocritis, fermento prauorum dogmatum, sermo illo nefando quod bonos mores destruit, & animarum nostrarum farinam corrumpit & acidam reddit.

Hanc porro tu nobis gratiam concede, omnipotens Deus, exuberantissime bonorum fons, animarum Redemptor, seruator orbis: tu, inquam, qui vere granum sinapis exististi, paruum in ortu, paruum in stabulo, paruum in deserto, paruum in passione, & in cruce paruum, sed, qui deinde post resurrectionem, post gloriosum ab inferis

reditum, post triumphalem ad cælos ascensionem adeo magnus effectus es, vt in arborem procerissimam, cæterasque arbores magnitudine superantem exereueris, cuius sub umbra & ramis, tot aues nidum struxerint, tot animæ sanctæ & piæ delituerint, mundum tibi vt adhererent deferentes. O arbor vitæ, & omnium quos ad vitam destinasti refugium, nostrum esto asylum, sedes & quies, nos vero aues tuæ simus, vt à mundo secreti, & ab omnibus terrenis cupiditatibus & negotiis expediti, laudes tuas cantare & mirabilia celebrare possimus: expectantes donec plena & canora voce cantantes audire mereamur angelos, in quorum consortio omnis beatitudo nostra & felicitas vera, ad quam nos deducere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, Amen.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Partes.

- 1 Quod labore opus sit ad salutem.
- 2 De Dei nos vocantis amore praueniens, eiusque pacto.
- 3 De Vocantis & vocatorum debito, & horum tardatione.
- 4 Qui sint otiosi in hora undecima.
- 5 Quid à vespera & procuratore expectandum.
- 6 Quales opera ij.
- 7 Qua merces operariorum.
- 8 Quis quantumq; denarius.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Matth. 20.

FIGVRA.

DEVS optimus maximus, cum Hebræorum peccatis ad iracundiam prouocatus, nullam cælo pluiam dimitteret, adeo, vt omnes fame se enecandos metuerent: David Rex summis precibus ab eo contendit, & oraculum consuluit, vt indignationis suæ & flagelli intentati causam reuelaret.

X 2 Cum

Cum autem vnus ob noxam Saulis primi regum Juda tantam terræ fecitatem euenisse didicisset, utpote, qui nonnullos Gabaonitarum iniuste neci dedisset, legatos quamprimum in Gabaon destinavit, qui peterent, quamnam pro iniustitia suorum satisfactionem desiderarent, aut quo manes interfectorum piaculo placari vellent. Qui dixere, *Virum, qui attriuit nos & oppressit inique, ira dolere debemus, ut ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis filiis Israel. Dentur nobis septem Sarii de filiis eius ut crucifigamus eos Domino.* David igitur iratum Dominum placaturus, Gabaonitisq; satisfactorius, septem è sanguine regio, de stirpe Saul, electos dedit, quos in montis vertice, in conspectu ciuitatis cruci affixere. Respha autem aliquorum hic suspensorum mater, casum eorū grauius ferens, & dolore propemodum exanimata, cineres conspersa lacrymis suffusa, à cruce, nec nocte, nec die decebat, sortem filiorū deplorans, qui nempe non ob suū, sed patris delictum, morte occubuerant. Hodie porro figuram hanc completā video. Adam quippe primus generis humani parens, cum Deum inobedientia ad iracundiam prouocasset: factum est, ut aqua penuria mundus laboraret, nullusque amoris, misericordiae, gratiarumque imber caelo caderet. Seniores porro & magistratus populi Israel, quorum Rex David, eum funorem hunc diuinum auertere iratumque numen placare vellent: Christum, secundū humanam generationē è posteritate Adæ descendentem, & in quo septem Spiritus S. dona, & quidem copiosissime, reperire erat morti, & morti, quidem crucis adiudicant. Quod triste spectaculum eum Respha, id est, Ecclesia, intueretur, luctu & amaritudine confecta calidis mortem eius lacrymis deplorat. Ecclesia inquam masticam & omnem iubilum deponit, tristitiam induit, & carmen lugubre & elegos decantat, deplorat inquam Christi sui sortem, morti non ob sua, sed Adæ parentis sui delicta commissaque, adiudicati. Nec satis esse putans, cineribus seipsum deuultare, & ob mortem Christi luctum induere: omni etiam ratione sagax, ut fideles omnes laboribus insistant & ad beatitudi-

nem æternam secum perueniant: exemplum idcirco iis ob oculos ponit, ad quod velut ad normam vitam componant, & omnia verba & facta dirigant, quo tandem ad æternam felicitatem pertingant. Parabolam inquam proponit, ut in hac, qui in Ecclesia militante adhuc agunt, viderent sibi quid agendum sit, ut nimirum in vinea Domini darent, quo opere exacto & labore absoluto in triumphante Ecclesia, cœlesti inquam gaudio, mercedem recipiant. Hoc Euangelium hodiernum continet, quod ut aliqua vobis ratione prosit, summi numinis gratiam postulemus & Spiritus S. opem imploremus idq; suffragio & intercessione gloriosissimæ Deiparæ, quam Gabrielis Archangeli verbis salutemus. *Aue Maria.*

Ea semper omnium Catholicorum, Theologorum opinio fuit, opera sancta piaque ad salutem necessaria esse, laborem meritorum omnium partem, nullamq; sine labore mercedem expectari posse. Hanc dicere solebant veteres, gentiles licet ac pagani, Deos omnia laboribus vendere: apud Christianos autem iam certo certius est, Deum optimum maximum non nisi sudoribus & sanctis operibus res minimas, necdum gloriam cœlestem, æternamque beatitudinem, vendere: & quidquid in caelo habetur gaudii laboribus & sudoribus parari.

Atq; hæc fuit ratio, cur Ægyptii laborem exprimentes, bouis caput depingerent, animalis scilicet laboribus, assueti: quod & imitantes Romani, bouem diis mactaturi, coronis & fertis caput illius redimebant: infuentes soli labori & ærumoso sudori coronam & mercedem debent. Salomon quoque dum in basibus columnarum, & in coronulis peristyliorum boues & Cherubim efformari voluit, mystice declarauit instar bouum nobis in Ecclesia, interea dum viuimus laborandum esse, si Cherubim & sanctorum sortis participes esse velimus.

In Exodo quoq; mandauit Deus Mosi, ut vela & cortinas tabernaculi, lineas, & hyacinthinas, & purpureas faceret. Purpura hæc, quæ rubicunda & sanguinea est, denotat, in Ecclesia ad sanguinis vsq; effusionem nobis laborandum esse: linum vero quod toties ma-

I.
Opera ad salutē necessaria,

Caput bouinum laboribus Hieroglyphicum.

aus subit, tories tunditur & laboratur, antequā ad perfectionem & formam legitimam veniat, mortificationem designat: hyacinthus autem, qui caruleus color est, & cœli conuexa imitatur, æternæ beatitudinis primum. Hinc laudatur in Canticis sp̄sa quod digitos hyacinthis refertos habeat. Quicunque enim laborat, membraque sua mortificat, gloriæ hyacinthum promerebitur.

Cant. 5.

Matth. 11.

Cœlum non nisi laborantibus paratum.

1. Reg. 17.

1. Cor. 3.

Joan. 1.

Job. 7.

2. Tim. 2.

Num. 13.

Quod & testimoniis è sacra phareta de promptis confirmari poterit. In Matthæo quippe scriptum legitur, *Regnū cœlorum vim patitur. & viol. nisi rapiunt illud.* Perinde ac si Euangelista dixisset: Regnum illud cœleste, cuius Monarcha Deus est: purpurati, Angeli incolæ, sanctorum animæ, terminus æternitas: non nisi armis paratur, & soli violenti, id est seduli, laborantes, non vero inertes & desides, eius participes & compotes fiant, Quam deinde sententiam Apostolus confirmans, ait, *Vnusquisque propriam mercedem recipiet secundum laborem suum.* & quam ipse sexcentis allegoriis eo stabiliūm.

Dauid priusquam Saulis filiam in matrimonium acciperet, & regis gener fieret, Goliadam prosternere, conflictum inire, vitamque periculo exponere debuit. Mysterium denorat, neminem cœlestem illam filiam, beatitudinem in quam accipere, & non dico generum, sed filium Dei fieri posse (*dedit illis potestatem filios Dei fieri.*) nisi arma sumat & Gigantem illum, mundū inquam, expugnet ac prosternat. Quo alludens Job dicere solebat, vitam hominis militiam esse super terram. Expertus id etiam erat Paulus dum diceret, *Bonum certamen certavi, cursum consummavi:* ut hinc evidens fieret non nisi laboribus mercedem & præmium parari.

Exploratores Iosue cum è terra promissionis reuersi, fructus terræ coram vniuersa multitudine protulissent, mox dixerunt, *Terra quam instrauimus denorat habitatores suos, ibi vidimus monstra quadam filiorum: nati de genere giganteo.* Profecto Sancti omnes exploratores illi regni cœlestis & eminus è cœlis fructum modo ostendentes, id ipsum nobis hodie inclamant, vnaque voce asserunt, per multas nos tentationes in regnum cœlorum intrare oportere.

Ipse quoque Dei Vnigenitus aperte id demonstrauit: cum enim filij Zebedæi, ambitione excæcati, & honorum sitientes, matrem honores petunt ad redemptorē misissent, ut scilicet vnus ad dextrā, alter ad sinistrā in regno illius, nullo præcedente labore, sine sudore & puluere, considerent: molli eorum superbiam responsione compescuit, dicens, *Nescitis quid petatis.* Insuperare voluit, omnes qui honores ambiunt, & laborem fugiunt, nescire, quid petant, eorumque se postulatis annuere non posse.

Act. 14.

Matth. 10.

Cum hoc Domini responsum refero, aliterius mihi profus similis in mentem venit. Adolescens quidam cum regem Antigonum adiisset: præmiumque virtutis paternæ bello declarata petiisset, ipse autem ignauus & imbellis esset, hoc a rege modo reprehensus fuit: *Ego virtuti propria, non aliena; mercedem dare soleo.* Et profecto ea Dei nostri consuetudo est; ut vnicuique non nisi iuxta laborem & merita; mercedem retribuat. E quo manifestum reddi potest, bona ad salutem opera perneccessario requiri, & fere fatuum eum ac stolidum dici posse, qui nullo exantlato labore, beatitudinem adepturum se sperat.

Inter prima, quæ Isaac Rebecca dedit, in pignus amoris monilia, fuere armilla & ianuares. Ianuares quidem fidei, armilla vero bonorū operū sunt symbolum. Primum autem & pretiosissimū monile, quo nos Deus, verus ille animarum sponsus donat, ipsa est fides, quæ sine bonis operibus mortua est, quibus omnibus si careamus, non est quod Deo placere, aut aliquid ab eo præmium adipisci posse confidamus.

Gen. 42.

Jacob. 2.

Canticorum ille sponsus, quo amorem, quo se à sponsa diligi sperabat, exterius etiam inueretur, ut signaculum se super cor & brachium ab ea poni voluit, *pone me ut signaculum super cor tuum; et signaculum super brachium tuum.* Sponsus vero in corde & brachio signatum gestare nihil est aliud, quam ex toto animo, Deum verum animarum sponsum diligere: illumque amorem operibus bonis exterius testatum facere: atque hoc est, quod tantopere Deus desiderat.

Cant. 5.

Leuit. 24.

Inter ceteros, quos ab ingressu tabernaculi

lli, locique sancti introitu, Deus per Moſem arceri voluit, erant claudi, & fractam manum præferentes. An non hic allegorice designat, eos qui laborare detrectant (quod fracta manus denotat) cælo excludendos, nec auditum, nedum vllam in æterna beatitudine partem expectare posse? etiam Psalmographus declaravit dicens: *Omnia gloria filia regis ab in-*

Psal. 44.

cus, in ſimbriis aureis circumamicta varietatibus. Id est omnis decor & pulchritudo Ecclesiæ, quæ est filia illa regia, in intentione, quæ laetetur intrinsecus, & bonis operibus, quæ exterius eduntur, consistit.

Cur Deus cælum laboribus parati voluerit.

Opera igitur bona & labores assidui ad cælum consequendum necessaria sunt, idque varias ob causas. Primo, quod cælum sit: adeo ut mirum non sit, si magnos exantlemus labores, sudemus, difficultates varias subeamus. Si enim ut minima quæque in mundo adipiscamur, sudemus, & nullam non molestiam toleremus, cur gloriam cœlestem gratis nobis dari velimus? Patriarcha Iacob quo ad Rachelis nuptias pertingeret, viginti annis seruire graue non duxit, noctes & dies in gregis commoda inuigilans, ac varias cœli iniurias sustinens, & tamen videbatur digne pauci pro amoris magnitudine, quid Rachelis est pulchritudo, si cum cœlestis gloriæ dignitate excellentiaque comparatur? Tu mihi dic Paulus, quid de illa tibi videatur?

Gen. 29.

Rom. 8.

Non sunt, inquit, condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis. Nam quamuis ad aliquot myriadas annorum vitam extenderemus, eosque diuino seruitio obsequioque impenderemus, nihil omnino hoc esset, ac ne minima quidē tantæ gloriæ particula dignum. Cicero vir prudens & in rebus ciuilibus versatissimus, audito fratrem Consulatum ambire, mox ad eum literas misit, quarum hæc erat summa: *Peregrinus es, mi frater, Roma est, consulatum petis.*

Epist. ad Asviciam.

Id est, Quid cogitas, quæ aspiras? quid præ tendis? an te tu externus Consulatum ambis, & quidem in vrbe Roma orbis domina, dignitatem etiam omnium dignitatum primam. Perinde ac si dixisset: *Quicumque ad Consulatum aspirat, laboret prius necesse est, eundemque promereatur: is enim est honor, ad quem non nisi summis laboribus quis, a-*

scendit. *Isdem se Christianus verbis compellet, cum cœlestem sibi beatitudinem promittit, necesse est: Peregrinus es, cœlum est, beatitudinem petis.* Nam peregrinamur omnes à Domino, & beatitudinem cœlestem petimus, qua nulla maior aut amplior, quanti igitur subeundi labores, quantum oneris sustinendum?

Secundo, quod ita homini ad salutem expedit: nam si gratis Deus cœlestem gloriam hominibus largiretur, non tanti eam sancti, quanti modo faciunt, cum pugnantibus, caro do certandoque eius se compotes factos esse perspiciunt, existimarent. Videmus enim fieri quotidie: ut ea, quæ magnis laboribus, & non nisi præuiis difficultatibus, parata sunt, gratiora & iucundiora existant, quorum dormiendo & nihil minus, cogitando compotes reddimur. Testis sit Saul, qui quod gratis, sola diuina electus gratia, ad regnum Israel euectus esset, beneficium tanti, quanti reuera debuit, non fecit, ita ut etiam se fuga subduceret, quo minus in regem assumeretur. At posteaquam Ammonitis profligatis, victoriaque amplissima obtenta, id ipsum promeruisse visus est, plurimum fecit: ac sæpenumero apud suos gloriarus est gladio se & armis regnum sibi Israel vendicasse.

Patriarcha Iacob testamentum condens, & hæreditatem inter filios distribuens, singularem præ reliquis Iosepho portionem legauit, dicens. *Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Quæ verba Septuaginta hoc modo interpretati sunt: *Do tibi Sichimam præcipuam super fratres tuos, quam recepi de manibus Amorrhæorum in gladio meo & sagitta, quamquæ & Chaldaica Paraphrasis aliter hæc transferat, Ego autem dedi tibi partem unam præcipuam super fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.* Videre quot in sensus verba hæc torqueantur: equidem viam regiam insistendo, communemque Patrum expositionem sequendo, per partem hanc singularem Sichimam, Samariæ opidum denotari credo, quam Iacob per filios suos Dinæ raptum vindicantes, omnesque Sichimitas perfligantes, ac quistam, Iosepho donauit: qui

qui quo magis Iosepho gratificaretur, sum- que amorem in eum testatum faceret, aper- titus partem & hereditatem se tradere affe- rit, quam multo sudore & summo vitæ dif- crimine sibi pepererat. Docere nos quin et- iam voluit, ea quæ magna difficultate paran- tur, cariora & gratiora esse ijs, quæ stertendo ac sine labore nobis obveniunt. Hinc voluit Dominus violenter nos cælum rapere, & su- dore molestiæque gloriam immortalem ac- quirere: vt nimirum eo sit acceptior, plurif- que eandem faciamus, quã si gratis ad ipsam deuenissemus.

Hodierno id Euangelio, sub egregiæ ca- iusdam parabolæ inuolucris, expositum vi- deo, in quo regnum cælorum patrifamilias, summo mane ad operarios in vineam suam conducendos eunti simile esse traditur: qui- buscum dum ille ex denario diurno conue- nisset, in vineam suam singulos destinauit, qui deinde sepius diuersis temporibus egres- sus & alio vinitores repetens, ad eandem omnes misit. Cum vero iam sero factum ef- set, vocato procuratore domus, singulis de- narium, prout cum vnoquoque stipulatus erat, persoluit. Historiæ seriem Matthæus descripsit: è qua vt aliquid in rem vestram adducam, primo de vinea vinitoribusque, deinde de mercede & denario loquar.

Vix parabolæ huius limen ingresso quam- primum etiam minus cogitanti occurrit, pa- trem hunc familias esse Deum: vinitores, nos omnes: vineam Ecclesiam, & denarium, ipsam beatitudinem. Vineam igitur Ecclesia est, tam triumphans quam militans, quod in hac vinitores conducantur, in illa vero præ- mium accipiant. Paterfamilias siquidè haud dubie ipse Christus est: redemptor noster, aut secundum nonnullorum interpretationem ipse Deus Pater, ipse enim communis omniũ nostram pater est, & paterfamilias, qui dili- gentissimam creaturarum suarum curam gerit, quique mundi rebus hactenus semper so- lertissime prospexit ac prospicit. Sed ita, vt primo mane semper exeat mature directurus & dispositurus.

Exiit primo mane. Tantis Patris nostri in filios amor & affectus est, vt eum è somno dormientem excitet, quo ad nos querendos,

conducendos, meritaquæ nobis adaugenda exsurgat. Non etiam sine emphasi dictum est: *Exiit primo mane.* Notant enim doctissi- mi quique sacræ Scripturæ interpretes, & præsertim Hebrææ linguæ periti, matuti- nam illam è somnis excitationem, magnum aliquod desiderium & amorem vehemen- tem innuere: Exempli gratia, vbi in Prouer- bijs in Vulgata legitur, *Qui diligit filium, in- stanter erudit:* in Hebræo legitur, *Mane dilu- culo erudit.* Quasi dicitur, in eo maxime pa- tris erga filium amor elucet, quod eundem magna contentione diligentiaque summo mane erudiat. Quin & eodem libro cum de pellaci meretricis alloquio, quo adolescen- tem in illicitum concubitum pellicere cona- batur, agitur, dixisse fingitur, *Egressa sum in occursum tuum desiderans te videre.* quæ verba ad fontes Hebraicos reuocata sic leguntur. *Egressa sum, vt mane consurgerem ante faciem tuam.* Quasi dixisset, Ita me tristis absentia tua affectit, itaque tui videndi desiderio fla- graui, vt summo mane surrexerim, quo vul- tum mihi carissimum intuerer. At maior lon- ge Dei in nos amor est patrisque huius cura & affectus vehementior.

Quæ duo vt sacra Scriptura exprimeret, metaphoricum loquendi modum adhibuit. Describitur quippe pater hic in Psalmis su- per Cherubin ascensisse, & ventorum admi- niculo per cælos terramque volitasse, *Et Psal. 10. ascendit super Cherubin, & volauit super pennas ventorum.* Figurata vero hac loquendi ratio- ne designatur, quando Deus amore diligen- tiaque suis in necessitate constitutis subue- niat & auxilietur: quippe, qui non incedere: sed instar venti perniciousis pennis per aera ferri videatur.

Exiit primo mane. Hic notes velim, è ani- ma, patris huius bonitatem & clementiã qui Deus in be- nimirum primo mane surgat, misericordiam nignitatem declaraturus, vindictam autem exerciturus, facilis in & flagella intentaturus, sero domo exeat, iustitiam cum enim Adamum grauissimi criminis reũ castigare decreuisset, non mane sed post me- ridiem exiit, *Deambul. in ad auram post meri- diem.* At misericordiam & bonitatem facturus currit, festinat, & ventorum instar volans properat. Atque hoc est, quod sub Cherubin illius

familias et- ga nos.

Prouerb. 13.

Prou. 7.

XX

Matth. 20.
Amor hu-
ius Patris

Ezech. 10.

illius figura, pedes simul & alas habentis, declarare voluit Ezechiel: Deus namque sanctus ille Cherubinatorum rex vere pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lente incedat: alas ite quibus volat, dum benigne eos in gratiam admittere satagat. A deo ut de ipso assentatorius ille Poeta versus usurpati merito queat:

Taraxus es ad penas princeps, ad premia velle.

Deus in ijs quae ad salutem nostram spectant providus est.

Lob. 38.

Colligi hinc profecto partis huius providentia, cura, sedulaque anxietas & infracta diligentia potest: qui nimirum sub crepusculum surgat, ante solis ortum, tenetris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in aetherulantibus De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens: *Vbi eras, cum me laudarent simul astra maritima, & iubilarent omnes filii Dei? Nondum etiam surrexerat sponsa illa Canticorum cum sponsus ad ostium pulsans, diceret, Aperi mibi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore. Sole nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccat. Eandem sponsa diligentiam in dilecto observat, cum alibi ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Quid autem tantopere properare, quid ita festinare cogit? itineris proculdubio longinquitas, & hominum conuersio, quos e peccatoribus & improbis iustos, a tartari ritionibus lampades caelo aliquando rutilaturas, & astris invidiam facturas, efficere contendit.**

Cant. 5.

Cant. 2.

Matth. 20. Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

1. Reg. 3.

Isai. 49.

1. Tim. 1.

Isa. 21. & 118.

Luc. 1.

*Exiit primo mane. Quam inatutinus est Deus, quam tempestive exsurgit, ut nos vineae suae cultores conducatur, & gloriae aeternae nobis denarium concedat! ab ipsis incunabulis, ne dicam matris utero, misericordia sua magna nos praevenit. Quam mane Samuel, Ieremiam, Iohannem Baptistam, aliosque innumeros sibi elegit & vocavit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam a patrefamilias conducti. Audite quid de se testetur Isaias Dominus ab utero vocavit me. quid sentiat Ieremias, Priusquam me formarem in utero, novis re quid Psalmographus scripserit? *In reprobatum sum ex utero, & alibi suscepisti me ex utero matris meae. quid Lucas Evangelista de magno Zachariae filio referat? *Et Spiritu sancto***

replebitur adhuc ex utero matris suae. quid denique de se profiteatur Apostolus cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meae & vocavit per gratiam suam. An non summo mane ille vocari censendus est, qui ante natiuitatis auroram vocavit?

Gal. 1.

Neque hic illius diligentia & sedulitas stetit: nam a primo quo surrexit momento, usque ad horam undecimam, operas in vineam destinare non intermisit: omni enim hora quos in Ecclesiae vineam mittat, idoneos operarios quaerit. Nam summo mane, id est, iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocavit, qui fuerunt omnium primi qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas mox Apostolos, postea Martyres, post omnes hos doctores, aliosque innumeros: itaque summo mane egressus est conducere operarios, quibuscum de stipendio convenit.

Operarii quos Deus diversis temporibus vineam famisit.

Conventio haec ex denario, pactum quoddam inter Deum & hominem initum denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo & nexu se obligat, hinc quidem homo, omni seratione effecturum spondet, ut vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc vero Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitae aeternae praebiturum. Praeterea, non satis est Deo gloriam homini suam promississe; sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto, ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et merito quidem, vult enim imprimis suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de ijs ratione dubitare; vtpote qui fidelissimus sit, & verax in omnibus, neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quod aperte testatus David canit: *Fidelis Psal. 114 Dominus in omnibus verbis suis, & factus in omnibus operibus suis. Idem sentiebat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat: *Scio cui credidi, & certus 2. Tim. 1. sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem.**

Conventio & pactum Deum & hominem

Hinc quoties in veteri Testamento Deus Promissa quoddam cum hominibus pactum aut foedus iniret, vltata id aliqua caeremonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat monij pro ut in primis, dum pactum cum Abraham blicis.

Patriar-

Patriarcha contraheret, quo certum eum & securum redderet, ita vt de verborum suorum robore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisque mendacij expers esset) signum aliquod vstitutum demonstrauit, carimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuenearumque duas in partes relectarū pertranseunte. Ignis autem hic morte eum & lumbifragio dignū designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque inutum violaret.

Exod. 14.

In Exodo item cum Deus cum populo suo in legis promulgatione pacisceretur, Moses legatus & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ & populum, & altare Domini pariter consperxit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrumque ad fœderis obseruationem deuinciri, nullaque ratione inutum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindi. Deus igitur cum hominibus paciscitur, atque ideo lummo mane exit conducere operarios, & cum ijs stipulari.

III.

Dei clementiam, quod se ad certas conditiones astringi patitur.

O misericordiam singularem! o benignitatem incredibilem! o Deum clementissimum! qui quamuis adco potens & sublimis sit, summus videlicet monarcha, ac proinde nullis legibus subiectus, è nemine prorsus pendens, gloriæ sibi tamen & honori ducit, hominis instar ad certas quaidam leges & conditiones astringi. In quo profecto summa illius misericordia & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo & infinito actionem intenter, eiusque maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateque percussus Iob dicebat: *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam; & dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium.*

Iob. 13. 14.

Quam admirabilem cum vineæ suæ cultoribus conuenire, & stipulari non secus ac si dominus quispiam omnium ratione contenderet, quo seruis suis & gignit, vt se vasallis obligatus esse posset, eorumque se

Tom. I. Mars Myemalis.

potestati subijceret. quamuis, si ex congruo & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis, quo præmium illis persoluar, debitorem existere, aut subijci: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, seque pollicitationis factæ fateretur debitorem. Vti hic fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur; opera nostra, quæ nullius ex se valoris sunt, ex vi pacti conuentionis huius, infiniti meriti fore, sine qua tamen omni merito & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus.* & illa Pauli: *Non sum condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitia, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex, non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.*

hominis debitorem redderet.

Luc. 17.

Rom. 8.

1. Tim. 4.

1. Reg. 11.

Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiamnum adolecentis stratagemata, fortitudinisque indicia refertur, quod viros percuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliaque belluas & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsentis corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profecto singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullam tamen ex ijs laudem, nullam gloriam, imo ne obolum quidem adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terram prostravit, sine ferro & hastili superauit; omnium præconijs celebratus, gratiam filia regis consecutus, & Saulis generfactus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliath pluris, quam virorum & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem, quam hac laudem promeritus sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliath percussori filiam se suam in matrimonium daturum spondidisset, nuptiasque & affinitatem regiam monstri huius neceparandam sancte iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes laudem, tantaq;

Quomodo opera nostra meritoria.

tantaque præcopia nec tantam mercedem obtinisset. Hinc igitur manifesto colligere poterimus, Christianorum opera infiniti meriti ac valoris esse, qui ex vi pacti quod nobiscum inijt Deus, ortum habet, cum igitur cælestem nobis gloriam spondeat, æquissimum ac rationi maxime consentaneum videtur, ut summo mane in vineam illius exeamus, cum ipse ultro convenire nobiscum, nosque in vineam suam nec opinantes conducere non grauetur.

Mirum hominē Deo sine mercede seruire aolle.

Rem admirabilem & paradoxam! Creatura priusquam aliquod Creatori obsequium præstet, de mercede certior esse vult, nihilque, nisi præmio proposito, in honorem Domini exsequi. In quo degentem profecto, ac plebeiam suam sortem demonstrat, ut quæ Creatori optimo, benignissimoque, sine mercedis & præmij amplissimi spe, obsequi nolit. O ingratitude, ne dicam peruicaciam singularem! Vasalli ut regi; mancipia ut domino; filij, patri, Creatori, creaturæ obtemperant, eiusque mandata exequantur; præmia promittantur, & remuneratio præcurrat necesse est. Patere hinc ad oculum potest, plebeios nos & ignobiles mercenarios esse, ex denario diurno operantes, imo sine prompta pecunia, aut saltem opere peracto persoluenda, ne pedem mouere volentes: quorum conditionem exponens Iob ait: *Sicut dies mercenarii, dies eius.* Ea enim conditionis nostræ vilis est, ex sordes animi, ut, non nobillum & generosorum athletarum, sed plebeiorum ac triualium instar, non nisi spe præmij præposita, seruiamus. Inter quos se numerare etiam David rex non erubescit dicens: *Inclinavi cor meum ad faciendas iniustificationes tuas in aeternum, propter retributionem.* Deus itaque mercedem amplissimam pollicetur, antequam serui obsequium præstent, & operarios certa mercede proposita in vineam conducit.

Iob. 7.

Hominis animi vilis.

Psal. 118.

Ha vinea Domini & non damonibus laborandum.

In vinea igitur Dei, non autem damonis, laborandum est; non in prauarum scilicet cupiditarum, honorum, deliciarum, auaritiæque vinea. Quam enim deplorandum ac dolendum est, in vineis hisce Gomorthæis operam & laborem omnem nos perdere! Deplorauit hoc olim Deus ipse, & quodam

modo succenset, cum tam multos in vinea mundi huius, in sua vero paucissimos laborantes aduertat: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.* Id est, Interea dum idololatras dijs suis supplicabant, tu Iacob silebas, nullaque me prece placabas: interea dum proprio idolis suis sanguine litarent, tu nullum mihi amoris obsequijq. signum ostendebas: si quem vero laborem perferebas, non in mea hunc vinea, sed cupidinis auaritiæque exantlabas. Hic autem paterfamilias non conducit operas, nisi in vineam suam, & non in alienam, tantaque sedulitate & sollicitudine, ut omnibus diei horis, tertia sexta, nona & vndecima, in compita egressus sit, operarios conducturus.

Psal. 45.

Circa vndecimam vero exiit. Non est autem, ut amplius nos ipsos excusemus, Auditores; omni quippe nos hora Dominus ad se vocat. Iam inde ab vtero matris testatur hoc Ierem, dicens: *Dominus ab utero vocauit me.* vix ipsi quoque in hunc mundum ingressi sumus, quin ipsa nobis fides, gratia, aliæque charismata conferantur. Ab ipsa etiam adolescentia; quoties enim auribus nostris insonat dicens: *Adolescenti tibi dico surge.* Sed quæ nostra socordia est, sæpe quidem vocantem Dominum audimus, at semper friuolam aliquam excusationem præteximus, imo longius, ne vocantem audire compellamur, recedimus. In quo adolescentem illum Euangelicum, à Domino ad Apostolici culminis honorem euocatum, sed patris grandæui prius sepeliendi sibi licentiam dari postulantem: *Permite me primum ire, & sepelire patrem meum,* imitatur.

Matth. 20.

Ierem.

Luce. 7.

Matth. 8.

3. Reg. 19.

Homo semper se excusat, dum à Deo vocatur.

Elías Propheta cum Elizæum vocasset, venturum se quidem mox ille ait: sed in paternam prius domum secedens, boues & pinguia iugulauit, ciuesque suos epulo sanctissimo refecit: *Tulit par bouem, & maclauit illud; & in aratro bouum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt.* Ita & nos quoties à Deo vocamur, conuersionem in aliud tempus differimus, & procrastinamus de die in diem, tota die in foro otiosi stantes, & socordia distulentes, excusationesque aliquas semper excogitantes; dum ad cælestia vocamur, statim

in ter-

in terra quædam nobis expedienda adhuc negotia obiciamus : in quo magnum sæpenumero nobis ipsis detrimentum afferimus, exculandoque non parum damni capiti nostro accerimus.

Gen. 3.

Cum inter pastores Abraham & Lot, quotidie iurgia orirentur, ait Abraham: *Ecce uniuersa terra coram te est: recede à me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Lotigitur, optione data, locis scopulis & montosis relictis, in amœnissimam & iucundissimam regionem, sed decliuem secessit, in qua tantatamen regnabant scelera, vt igne cœlitis delapso expiari debuerint. Sed malo in eligendo, inquit Ambrosius, consilio usus est; cum è regione, quam vt optimam & fertilissimam selegerat, captiuus abductus sit, & omni substantia denudatus. Huic peccator, mihi credite, persimilis est, qui à Deo toties vocatus, & quasi impulsus, vt certum sibi vitæ genus deligeret; alta virtutum cacumina, vitæque religiosæ scopulos declinat, quo valles humiliores ingrediatur, voluptatibus indulgeat, deliciis vacet, Diaboli non vero Dei consilia sequatur; vnde suisus sæpexitij causa existit. Deo igitur vocanti auscultandum, nullaq; non hora inuitanti parendum.

Deus omni tempore operarios conducit.

Et sane omni hora egreditur operarios conducturus: prima enim dici hora cum Adamo stipulatur; tertia cum Noacho conuenit; sexta Abrahamum conducit; nona Moysen, & vndecima Apostolos in vineam destinat. Cumq; vltima hora egressus multos in foro otiosos vidisset, stomachatus & succensus ait: *Quis stans hic tota die otiosus?*

Matth. 10. Deus salutem in Euangelica lege negligenti bus irascitur.

Non adeo mirandum est, si in lege naturæ & Mosaica multi salutis propriæ negligentes aut parum de eadem solliciti, reperti sint: at nunc in tempore accepto, in lege gratiæ, vltima mundi hora, postquam tantum nobis Christus amorem declarauit, & tot cum nostri causa labores subiisse, & innumera ab eodem beneficia accepimus, tantis tamq; efficacibus sacramentis potimur, cœlum cuiuslibet patet; desideres aliquos esse, dormire securos, otiosi, stertere, indigni est,

iniquum est, & grauissimo supplicio puniendum. His igitur dictum credamus: *Quid stas tu hic tota die otiosus?*

Notent hic curiosi rerum indagatores, felos taxari eos & foecordiaz accusari, qui circa horam vndecimam otiosi fuisse comperiuntur: nam tamen omnes desides & pagui merito reprehendendi sunt, ij tamen in primis redarguendi, qui totos dies in otio transigunt, vitamque inertissimam ac maxime desidiosam ducunt. Quamuis enim adulescentes & iuuenes, qui nondum ad vndecimam vitæ horam peruenerunt, si deliciis distuant, otio torpeant, & nihil agant, reprehendi castigarique mereantur: senes tamen, qui vndecimam vitæ horam iam attingerunt, qui ad ætatis vesperam vergunt, mortisque in limine versantur, maiori sane castigatio- ne, si stertant, digni sunt. Quas enim vocari Domino excusationes præterdent? quid in suæ negligentia purgationem adferent? quomodo se defendere poterunt? quid aduersus hanc taxationem: *Quid hic stas tota die otiosus?* dicent:

17.

Senes salutis suæ negligentes magis reprehendendi quam iuniores.

Matth. 10.

Hinc est, quod B. Martyr Cyprianus inter duodecim mundi abusus hunc inter primos retulerit: *Secundus, inquit, gradus abusuſionis est, senex absque religione & sanctimonia.* Inter abominationes etiam, quas olim Ezechiel in templi medio vidit, fuere senes, cani capillis, sed lasciuis viridantes, niui mento, sed non mente, dorsum altari obuertentes, & flosculorum odores consecrantes. Tergum autem altari obuertere, nihil esse potest aliud quam omnis pietatis expertem viuere, quod cum omnem ætatem maximopere dedeceat, tum in senè & cano abominandum est, & maximopere detestandum.

Lib. de 12. abusuſibus. Ezech. 8.

Nam vt arboris illa nomine indigna est, excindique meretur, quæ, postquam Vere frondes & flores prorulit, nullum tamen Autumni tempore fructum edit: ita illi hominis nomine profus indigni, & excisionem merentur, qui iuuentutis & vernantis ætatis flore elapso, nullos virtutis, prudentiæ, modestiæque, in vitæ autumno, fructus proferunt.

Simile.

At mortalium sapientissimus Salomon, Y 2 non

Tri. 5. lo-
mon pero-
sus.

Eccles. 25.

Emblema
quo senum
stulto um
ineptia de-
signatur.

non inter abusus modo hoc referendum cen-
set, sed monstri etiam simili esse credit, quod
merito omnes detestentur & refugiant: Tres
species odii: anima mea, & aggrauor valde ani-
ma illorum. Pauperem superbum, diuitem men-
dacem, & senem fatuum & insensatum. Ut cæ-
tera taceam aio, senes insolentes, & fatuo ni-
hil reperiri posse, aut odiosius, aut detestabi-
lius.

Ridet in Emblematis senum canorum
que verticem stultitiam & ineptam stolidi-
tatem Alciatus Fingit Amorem & Mortem
die quodam ad idem diversorium decinase,
& casu manedum discessum pararent, al-
terum alterius arma sumpsisse. Amorem falce
mortis, eiusque feralibus telis instructum ab-
iisse; Mortem vero pharetram & sagittas
cupidineas humeris adaptasse. Amor igitur
cum solita in iuvenes tela eiaculari dispo-
neret, & ad amandum incitaret, inopinato o-
mnes, doli ignarus, leto dedit. Mors quoque
cum in canitiam illam, decrepitaque silicentia,
alterum iam pedem in Charontis cymba ha-
bentia manus iniicere vellet, cupidinis telis
eadem transiit: adeo, ut non occumberent
letali arundine percussa, sed iuuenescerent,
ineptirent, lasciuieque insolerescent. Verba
proferam & verius,

Hinc iuvenes occidit Amor saliente pharetra,

Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.

Matth. 10. Dicite igitur, num merito aduersus illos
verba illa Euangelij, detorqueri queant: *Quid
facitis hic tota die otiosi?*

Senes iam
factos nihil
toto vitæ
tempore
boni egisse
deploran-
dum.

2. Reg. 19.

An non enim deplorandum est, tot ho-
die seneciones & sola canicie venerandos
reperi, qui annis quidem graues, nullum
tamen adhuc in vinea Domini laborem sub-
terint: toto vitæ tempore in mundi huius
foro otiosi, & vanitatibus suis impliciti ste-
terint. Sapientior hac in parte exstitit pru-
dens ille Bercellai, cui cum iam seni am-
plissimos Dauid rex honores offerret, om-
nem voluptatem & delicias perosus, solo se-
nectutis intuitu eosdem repudiavit, indi-
gnum scilicet ratus, se iam grandævum &
annis grauem, quem mortem semper & tu-
mulum præ oculis habere par esset, frequen-
rare regiam, & aulae deliciis interesse. Quid
igitur cogitatis decrepiti, totone vitæ tem-

pore otio diffusetis? *Quid hic statis tota die o-
tiosi?*

Matth. 10.

Quid? solos illos reprehendis Domine,
quos in foro, & per compita otiosos reperi-
ris? illinc igitur impune habebunt, qui ho-
die in templis otiosi agunt, qui Ecclesiasti-
ca beneficia possident, nulloque bono opere
eisdem se dignos exhibent, non incumben-
tes studiis, concionibus non vacantes, nul-
lum probitatis exemplum dantes, animas-
que proximorum non ædificantes, delicias
consectantes, conuiuia frequentantes, alea
& chartis lusoriis tempus transigentes, pro-
ximam vitæ dissolutione offendentes, nul-
lam castigationem comminationemve au-
diunt? Si in foro otiosos reprehenderis; qui
tamen conductorem expectabant; quid fa-
ceres obsecro, si tot Canonicos in Capitu-
lis otiosos & segnes cerneres, os ad cantan-
dum vix semel laxantes, Psalmos non reci-
tantes, orationi non incumbentes, Missæ sa-
crificium non celebrantes, nullas in paupe-
res elemosynas erogantes? Quid, inquam,
te facturum putamus, Domine, si tot in mo-
nasteriis & cœnobiis religiosos videres, otio
pereuntes, somno indulgentes, virtutum
exercitio non incumbentes, bonis operi-
bus non vacantes, raro orantes, rarius me-
ditantes, poenitentiam exotos, fruges deni-
que natos consumere, & de cute curanda
plus æquo sollicitos, nihil autem agere cu-
rantes, imo nihil unquam operatos? an non
aduersus hos inclamares: *Quid hic statis toto*

Canonici
& Religiosi
inertes ta-
xantur.

Matth. 10.

die otiosi?
Solum hic otium & inertiam Paterfamili-
as coarguit, non autem adulteria, homi-
cidia, pecuniaque cupiditatem; sed mysterio
hoc non vacat. Primo, quod otium ipsum infame
sit; omnes enim offenduntur, cum in rep-
bene instituta tot nebulones, vagabundos,
errones, otio diffuentes, gladiatoria tamen
quodam firmitate præditos, & laboribus fem-
rendis idoneos vident. Secundo, quod ipsum otium
omnium malorum radix sit & principium, dix-
quod euellere omninatione conatur. In quo
peritum medicum imitatur, qui cum tibiam
distentam & intumescens videt, venam
mox aperiendam consulit, sanguinemque
minuendum. Hieronymus quoque non
aliud

aliud aduersus ingruentes tentationes rusti-
co suo remedium praescripsit, quam otij fu-
gam, & honestam semper occupationem:
*Amico rustico, semper aliud opus factio, ut te
semper in micus inueniat occupatum; & sic
quantumcumque teneris, nunquam tamen vin-
ceris.*

Otij dam-
num.

Ipsam proculdubio otium tam graue est,
& noxium, ut Philosophi minus absurdum
esse putarint, credere mundum ab aeterno
fuisse, quam Deo inertiam & torporem a-
liquem affingere, aut eum vnquam pra otio
ab eo dirigendo quiescisse. Hinc constans o-
mniau semper opinio fuit, quam diu Deus
fuit, tam diu & mundum existisse: si enim
nullus fuisset mundus, Deus ab operando
cessasset, quod nulla tamen ratione fieri pos-
se dicendum: cum ens illud infinitum, & a-
gens omnipotens otiosos maximopere dere-
lterur. Ipsa quoque nos fides doceat, otium
nunquam in Deo locum habuisse, non quod
ideo mundum ab aeterno fuisse credendum
sit: alia namque in se diuina maiestas & ma-
ioris momenti, in quibus operaretur, quam
mundi creationem, & totius vniuersi dire-
ctionem, habebat; diuinæ scilicet essentiae
suae contemplationem, diuinarumque per-
sonarum amorem & mutuam communica-
tionem. At solum hinc efficere volo, otium
noxium esse magnorumque detrimentorum
causam: cum Deus ipsum detestetur otio-
sosque; adeo tam acriter corripiat: *Quid hic sta-
tis tota die otiosi?*

Matth. 20.
Deus non
esset Deus,
si ab ope-
rando ces-
saret.

Ioan. 5.

Inter omnes hosce operarios, nullos re-
prehendit Dominus, quam qui tota die ni-
hil fecere: nihil enim diuinæ naturæ repu-
gnat magis quàm otium, adeo, ut si Deus otij
ageret, Deus non esset. Est enim agens sem-
per operans, & spiritus semper agens, & nun-
quam quiescens. Testatur hoc ipse Domi-
nus de se loquutus: *Pater meus usque modo ope-
ratur & ego operor.* Hinc Graeci Patres; inter
caetera admiranda nomina, quæ illi impo-
suere, nomen ei dedere, quod denotat ali-
quæ qui semper in opere versetur, ut ita assu-
iduum illam nunquamque delassatam diuini-
tatis circa creaturas occupationem operationemque
parefaciant. Hinc Elias Pseudo-
deitatem Baal exhibens, illius sacrificiis

aiebat: *Clamate voce maiore, forsitan animus 3. Reg. 13.
Deus in diuex, orio est, aut certe dormit, ut excite-
tur.*

Vinacioribus te adhuc coloribus & nati-
ua fuligine depingam otium, mala bellua:
atque in primis de reperiio, Catonem ho-
minem illum prudentissimum dicere solitum,
homines nihil agendo, discere male a-
gere. Solonem quoque lege vetuisse, filij ne
parentes alerent senio grauatos, aut ad ino-
piam redactos, a quibus nullam qua victum
comparent, artem didicissent. Apud Aegy-
ptios adhuc, ne quis otiosus viuere, legem
fuisse, qua omnes nomea suum & artem,
quæ ad victum parandum sufficeret, ad ma-
gistratum deferre cogebantur. Pisistratum
etiam, teste Aliano, Atheniensium tyrannum,
quadam die otiosos omnes & vagabundos
ad se vocari iussisse, iisque vnum in locum co-
gregatis dixisse: *Si nec boues, nec semina habetis,
de meo accipite, & te ram colatis: metuebat
scilicet tyrannus, ne otio sua ore coniuratio-
nem in caput suum machinarentur, regnoque
eicerent.* Merito igitur S. Augustinus, quem
post tot profanos scriptores iam produci-
mus, dicere potuit, Otium hominis in vita
adhuc constituti sepulturam esse: & pater
familias, cum otiosos in foro stantes conspi-
ceret, iure illos acriter corripere ac taxare:
*Quid hic statis tota die otiosi? Equidem non
amplius eos pati queo, nec diutius in eos-
dem inuochor: quocirca illis in foro relictis,
operarios iam conuenurus sum, de quorum
mercede loenturus: hoc enim initio factu-
rum me receperam.*

Briffon.
lib. 4.

Diogen.
Laert. lib. 9.

Diod. Sici-
lus.

Alian. lib.
9. var.

Matth. 20.

V.
Circa vitæ
aut mundi
vesperam
Deus ope-
rarijs mer-
cedem re-
tribuit.

Matth. 20.

Matth. 25.

Refert igitur Euangelista, patrem fami-
lias, cum omnibus diei horis egressus esset,
atque omnis generis operas in vineam misis-
set, cum ad vesperasceret, familiae suæ pro-
curatorem ad se vocasse, dicendo: *Voca ope-
rarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis
usque ad primos.*

Cum sero factum. Graec. per vocabulum sero,
quid obstat quo minus mortis, aut extremi
iudicij vesperam intelligamus? tunc enim,
vitæ die exacto, operarios vocabit Domi-
nus, dignamque illis mercedem retribuet dicens:
*Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, siti-
ui & dedistis mihi bibere. Nudus fui, &c.* Hæc

Y 3 qui-

quidem opera. Sed mercedem mox subiungit: *Accipite regnum quod paratum est vobis.*

Deus mercedem suorum non differt.

Hic gradum sillas velim, anima mea, tecumq; cōsideres, Deum operationum suorum mercedem diutius; aut in alium diem non differre; sed eodem quo opus absoluerit die, laborem compensare solitum. At non ita mundani: nam postquam variis operatio oneribus oppresserint, sanguinem eorum emulxerint, ad ossa vsque emacerarint; non confestim pactum iis primum assignant, sed de die in diem differunt, procrastinant, quin & mercedem sæpenumero, penitus negant, adeo, vt miseros defraudent, & præteritas & æquum decipiant: in quo grauissimum sacrilegium committunt, quod contra Deo vindictam exclamet. At non ita fecisse legitur sanctissimus Propheta Job, qui suam hac in parte innocentiam declarans, nunquam se operarum aut seruorum suorum mercedem distulisse ait, aut laborem aliorum non soluendo comeditisse: *Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disciperent aduersum me.* Hodie vero Homines adeo crudeles & sceleratos reperire est, vt magnæ sibi gloriæ ducant, si seruorum mercedem defraudent: imo vt à domesticis in ius ob eandem defraudationem vocari pulchrum putent, cum tamen nonnulli quod æquum est, postu-

Job. 31.

Eccle.

lomicidio hocce peccatum non conce-
re credit Salomon: *Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fures sunt.* Est autem peccatum in Spiritum sanctum, vindictam à Deo etiam in hac vita exposcens. Mundus vero hic; Auditores, crudelis eheu tyrannus est, qui suos misere decipiat, ac circumueniat: in quo Labanum imitatur. Hic enim Iacob seruum suum solertissimum & maxime sedulum, qui varias eius nomine molestias subierat, cœlique iniurias passus erat, non semel atque iterum, sed decies in matrimonio filia decepit: quod & Iacob vxoribus suis interdum conquestus est cum lachrymis, dicens: *Sed & pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus.* Est etiam crudelis ille Pharao, qui Israelitas, cum dies

Mundus seruos suos & clientes decipit.

Gen. 31.

integros lateres, & saxa humeris gestando laborassent, & sub oneribus grauissimis genuissent, circa vesperam tamen, loco præmij ac mercedis, toris ac flagellis arabat, virgisque illorum terga conscribillabat. Vnde ipsi laboris & ingratitude tantæ impatientes, Pharaoni dixerunt: *En famuli tui flagellis cadimur, & iniuste agitur contra populum tuum.* At non hæc est boni huius patrisfamilias agendi ratio; nam ingrumento vespera, vocatos operarios mercede donatos dimittit.

Exod. 5.

Cum sero autem factum esset. Vesperam hanc aut noctem plerique extremi iudicij tempus intelligunt: nam per diem illum cuius in exordio & crepusculo pater hic familias exiit, & sub cuius vesperam mercedem debitam soluit, multi tempus, quod à primo mundi initium & finem interiectum est, designari credunt. Est hæc opinio Irenæi, Origenis, Hilarij, Oprati Miletitani, Gregorij Magni, & venerabilis Bedæ, Alij non tam late extendunt, sed tempore, quod à primo Christi aduentu vsque ad secundum interiectum erit, hunc diem circumscribunt, vt Athanasius. Sunt & nonnulli, qui in arctiores adhuc limites contrahunt, dum vnus cuiusque nostrum vitam hic denotari putant: quod CHRISTI Domini verbis stabilire conantur dicentis: *Ambulate dum lucem habetis; &: Mo oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est. Veniet enim nox, quando nemo poterit operari.* Quomocunque demum intelligatur, hinc tamen colligetur, vesperi patremfamilias procuratori præcipere; vt operariis mercedem meritam tribuat.

Lib. 4. c. 70
in Matth.
can. 20. in
Matth. lib. 5.
cont. Parm.
Hom. 15. in
Euang. in
hoc loco. qu.
52.
Ioan. 12.
Ibid. 9.

Obseruandum hic venit, quamuis vineæ Toparchæ huius domini procuratorem habuerit, cui & magnatorius vineæ curam commiserit; per se tamen, qui ofmen operis mercedem & stipendium, & non ficium adper alios, solui solutionique & rationibus ministrare præesse voluisse. Discant hinc, qui in fundebeant, ctione aliqua tum sæculari, tum Ecclesiastica constituti sunt, quomodo in dignitatis suis se gerere debeant, nam quamuis vicarios & præfectos, legatariosque substituant, quorum humeris vniuersam negotij molem imponant; non ideo tamen penitus

nitus ab omni cura liberantur; ad ipsos si-
quidem spectat; interdum quid agant sub-
delegati, intueri, rationes examinare, & o-
culis in omnium manibus euagari, ne hinc
forte subditi offendantur, deq; dominorum
negligentia, vel vicariorum crudelitate con-
querantur.

Ita fecisse comperimus Hebræorum do-
ctorem Moſem, qui cum non ſatis ijs, quos
vt ſocios ad populi regimen, iudiciaque diſ-
quirenda aſſumpſerat, ſideret, ipſe præſeſſe &
ſumma cum auctoritate præſidere voluit:
*Sui iudicaret plebem, omni tempore; quidquid
autem grauius erat, referebant ad eum.* Eſt enim
onus & dignitas quæ non niſi humeris illius,
qui eadem fungitur, geſtari debet. Hinc
Iſaias Propheta de Meſſia, de eiſque miniſ-
agens, ait: *Principatus eius ſuper humerum eius.*
Elias quoque Propheta *curruſ Iſrael & auriga
eius* eſſe perhibetur: auriga, quod regeret, &
curruſ, quod omnia totius regni onera & ne-
gotia ſuis ipſe humeris ſuſtineret. Beati igitur
& felices rectores, qui Propheſiam hunc
imitantur, reſque ſubditis commiſſas, ſuis
interdum oculis intuentur.

ſi principes & domini temporales, imo &
Eccleſiaſtici, idipſum hodie viſurparent, non
tot in regnis mala, in urbibus miſeriæ, in
plebe depeculationes, exhaustiones, inſo-
lentiaque apparent: ſubditorum, credo,
maior haberetur ratio, melius popelli ſe ne-
gotia haberent, quamuis etiam gubernato-
res, præſecti, & tribuni lapidibus duriores &
belluis immitiores forent. Quod Saulem
fecille ſacræ docent litteræ: audito enim, ha-
bitatores Iabes Galaad ab Ammonitis oppri-
mi & diuexari, & viſis eorum lacrymis, ait,
*Quid habet populus quod plorat; Cum igitur
lacrymarum cauſam didiciſſet, penitus per-
motus, auxillum ijs ſe laturum & ſupperias
ſpondit, Et inſiſiuit ſpiritus Domini in Saul,
cum audiſſet verba hæc: & iratus eſt furor eius
nimis.*

Exod. 18.

Iſai. 9.
4. Reg. 8.

1. Reg. 15.

Ibidem.

Domini
ſæpe ſeruos
ſuos adora-
re videntur,
(vt aiunt)
Dan. 5.

Verum aliud hinc erui etiam poteſt: re-
periri ſcilicet ſæpenuero procuratores, a-
ctores, vicarios, delegatos qui ad domi-
norum exemplam compoſiti ſunt, & eodem
cum illis iure perſuſi crudeles, immites, &
inhumani: qui quamuis interdum yles ſunt

& plebei, tanti tamen a dominis ſunt, vt ab
ijs adorati & coli, imo quo a ſubditis adoren-
tur, commendari videantur. In quo impium
& fatuum Nabuchodonofor imitari viden-
tur, qui & ipſe ſtatuas luteas, quas erexerat,
diuis honoribus afficiebat, & ab alijs adorari
volebat.

Hinc eſt, quod ipſimet domini & ſupe-
riores non dominantur, ſed ſub vicariorum
delegatorumque poteſtate e contra conſti-
tuti eſſe videantur: nam ſoli vicarij & acto-
res in familijs eorum & rebus publicis impe-
rant & dominantur, ita vt omnia ab eorum
voluntate dependant: tantoque interdum
rigore & duritie agunt, ne dicam tam abſo-
luta & plena poteſtate, vt, tamenſi Angeli au-
lam eorum ſubirent, ſi modo miniſtris diſ-
pliceant, nullum acceſſum inuenirent, ſed
velut indigni repellerentur. Accidit hoc Da-
uid regi quem Achis rex aula exegit, quem
tamen Angeli Dei loco haberet, quod pur-
puratis illius diſpliceret. Audimus quid dicat:
*Scio quia bonus es tu in oculis meis; ſi ut
angelus Dei, ſed principes Philiſthinorum dixe-
runt, Non aſcendat nobiſcum in prælium, igitur
conſurge manus tu, & ſerui Domini tuiſ
&c.*

1. Reg. 29.

Indigna ſer-
uitus cum
domini a
ſeruis re-
guntur.
Egreſſus
3. Reg. 22.

His vti technis & artiſicijs, hæc graſſari via
dæmon ſolet, efficere nimirum vt Domini &
Principes ipſi ſeruitutem ſeruiant, ſeruatorum
genus adorent, id eſt, omnia ab eorum dire-
ctione & nutu dependant: e quo ipſa Prin-
cipum peſtis & ruina, regnorum interitus, &
rerum publicarum calamitas, vt plurimum
ſequitur. Inſignis proſecto verſutia fuit, qua
in decipiendo Achab uſus eſt Satan: *Egreſſus
eſt autem ſpiritus: & ſtetit coram Domino, &
ait, Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Do-
minus, In quo? & ille ait: Egreſſiar, & ero ſpiritus
mendax in ore omnium Propheſitarum: Id eſt,
conſiliariorum. Sciebat nimirum omnia
Regis huius a miniſtris conſultoribusque
dependere, ideo eoſdem in fraudem indu-
cere conatur, quo ita vniuerſi regni ſtatum
conculcarent & euerteret. At hæc ratione non
agit Pater hic familias, qui non ita procura-
tori ſuo fidit, vt non aliquam etiam ipſe cu-
ram negotiorum in ſe ſuſcipiat, ſolutioniq;
mercedis interſit.*

Ecces

Paterfamilias suis manibus non soluit operarijs.

Ecce & alium conceptum : Ipse paterfamilias denarium suis manibus non erogat, sed per procuratorem eundem distribuit : ponderant enim vicarij & magistratus inferiores, quotidiana rerum experientia edocti accuratius, plurisque facere laborem in vinea toleratum solent, quam ipsimet Principes otio & delitijs assueti. Hocce porro parabola membrum, eximium continet mysterium; Nam quemadmodum ipse vinea Dominus, est Davs, ita procurator eiusdem, Christus est: huic siquidem iniunxit, vt operarijs satisfaceret, qui mirum omnia viderat, & simul experimento didicerat, quam ob causam Paulus eum tentatum per omnia dicere non erubuit. Vnicum hoc magnum illum athleram Iob, multisque trophais nobilem, medijs in calamitatibus & arumnis solabatur, cum aduersis pressus diceret, *Scio quod Redemptor meus viuit*, qui hanc arumnas meas aeterna sit mercede, & vlcerat aetate putrescentia amplissimo premio compensaturus. Vnic quoque hoc a Domino contendit Psalmographus cum ait, *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis*. Id est, Mercedis persoluedae, praemijque pro laboribus referendi potestatem in filium tuum transfer: qui cum te Patrem agnoscat, vere potentissimi Monarchae filius est. Deinde & in alio Psalmo, *Da Domine imperium tuum puero tuo*, quasi dixisset, Obsecro te Domine Deus meus, omnem quam habes iudicandi, operaque compensandi potestatem, Messiae qui in quantum homo seruus tuus est, configea. Arque haec quidem occasione procuratoris, cui vinea Dominus iniungit, voca operarios.

VI.

De his operarijs in vinea Domini, id est, Ecclesia streaue laborantibus agens Euangelicus ille praeco Paulus, ait, *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi, &c.* At de praesenti Ecclesiae statu merito eheu! exclamemus, *Messis qui sem multa operarii vero pauci*: mundus siquidem omnes sibi operas conduxit, Ecclesiae ne vnum quidem

reliquit; quod praecleara e Regum annalibus historia notius faciet: Philistaei, barbari illi & incircumcisi, cum Israelitas ad certamen prouocassent, omnes quos apud illos reperire erat fabros & armorum artifices, in terram Philistinum abduxerunt: adeo vt, cum iam in certamen descendendum, manusque conferenda essent, nec gladius nec hasta in exercitu Saul reperiretur, & proinde ad secures, verruta vomeres, ferratasque sudes confugere fuerit necesse. Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel. cauerant enim Philistinum, ne forte facerent Hebraei gladium aut lanceam. Hoc imitatur & versutus hic mundus, qui omnia Christianae plebi arma e manibus excutit, vt nulla propemodum ad necessariam defensionem hostesque propulsandos inueniantur hastilia: imo & opera ad colendam Ecclesiae vineam, Doctores inquam & Pastores strenui decesse videantur, & paucissimos reperire sit, qui gladios spirituales adaptent, qui ve arma caelestia eudant. Non abducebant Philistaei mercatores, negotiatores, vsurarios, aulicos, aut purpuratos: sed fabros ferrarios & pelliones: mundus similiter non nisi Doctores, Praedicatores, praelatos, Praefules alioque magni nominis calamo & lingua Ecclesiam defendente, armaque ad animae hostes debellandos expugnandosque adaptare, irretire & illaqueare satagit.

Et si quos operarios relinquit, eisdem ita imperfectos & ineptos habemus, vt officio vix suo fungi posse videantur: verorum autem operatorum proprietatem naturamque ad viuum expressit Scriptura in Hiram Tyrio, artifice eximio, de quo hocce artis testimonium Rex Tyri tulit, *Misi tibi virum prudentem & scientissimum, qui nouerit operari in auro & argento, aere & ferro, & marmore, & lignis: in purpura quoque & hyacintho, & bysso, & coccino: & qui sciat calare omnem sculpturam, & adinuenire prudenter quodcumque in opere necessarium est.* Veram hic operarij Ecclesiastici imaginem habetis: imprimis namque requiritur, vt sapiens sit & prudens: deinde, vt suae specimen haud spernendum artis in auro & ferro, industriam perinde declaret suam: id est, tam nobiles

Hebr. 4.

Iob. 19.

Psal. 71.

Psal. 85.

Matth. 20.

Ephes. 4.
Multi in
Ecclesia o-
perarij.

Allegoria.

1. Reg. 15.

3. Reg. 7.
2. Dan. 1.

biles quam plebeias animas bene moderetur: bonos non secus ac prauos; tam suaues & moribus instar lanæ molles & placidos, quàm cor ferro & adamante durius habentes ad virtutem exstimulet: purpuram quoque trahet necesse est, id est, Reges & purpuratos instruat, ipsique bono exemplo præluceat, & verbis ad probitatem viam sternat. Denique vt in omni sculpturæ genere versatus sit, animis inquam nostris velut laminæ omnia virtutum genera insculpat. Hæc quidem operariorum occasione dicta sunt.

Nota operarios. Non vocantur hic nobiles, non auro & purpura fulgentes, non sublimes Philosophi, sed soli operarij, de solis operibus hic sermo instituitur: quamuis hodie, durante mundi huius die non nisi de sola scientia, dignitatibus; nobilitateque habeatur mentio; in tenebrosa tamen mortis nocte, & ad extremi iudicij vesperam non nisi de operibus agetur. Tunc quippe magis profuerit iniurias propter DEVM remississe, & cum inimico in gratiam rediisse, quam eximias illas Iulij Cæsaris victorias obtinuisse: tunc maiori dignus laude censetur vnicus humilitatis actus quam omnis illa olim decantata præconijs & à scriptoribus celebrata Alexandri Macedonis maiestas & amplitudo, quam totus terrarum orbis exauit. Vnica tunc in egenos erogata elemosyna maioris ponderis efficacique futuri est, quam amplissima Cræsi opes, sruenti diuitiæ, aut Crassi talenta.

Tunc Libanus in Carmelum conuertetur, vt prædixit olim Isaias: & quæ prius fieri posse negabantur, fient. Nam quæ modo fertilia & pulchra in mundi huius oculis apparent, tunc sterilefcent, & velut inquinamenta sordebunt: quidquid vero iam contemnitur, & quodammodo conculcatur, tunc exsurgit, sublimius caput attollet, nitabit, & fructum proferet amplissimum. tunc quoque implebitur carmen illud Anna, cum gratias de concepta prole Deo agens, in gaudio prorupit, *sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est.* Multi enim, qui modo hic steriles & infœcundi videntur, tunc subito diuino ve-

Tom. I. Pars Myemalis.

gerati spiritu fœcunditatem induent, & ad dignitates sublimabuntur: plurimi vero qui summis hic honoribus cumulantur, qui que maximi à cunctis fiunt, in illa die contemnentur, omnium peripsæ facti, æternum opprobrium & maledictionem sempiternam pro honoribus & gloria nanciscuntur. Omnia denique illic conuertentur, & aliam faciem induent: sola namque bona opera æstimabuntur, & mercedem accipient, & de solis ijs, qui eadem dum viuerent fecerunt, dicitur, *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

Hic ad oculum Catholicæ fidei veritas, & è contra subdole hæreticorum artes & comementitia impostura detegitur. hic vniuersalis & communis totius Ecclesiæ opinio & fides asseritur: hic meritorum bonorum, que operum merces adstruitur, quod & è sacræ Scripturæ locis confirmari potest, vt illo Genesios, *Ego sum merces tua magnanimis.* item illo, *Non perdet mercedem suam.* & illo Matthæi, *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis.* A nobis ipsis, fateor, nihil mereri possumus: quid enim aliud quam serui inutiles sumus? Verum Deo manum auxiliatricem ad mouente, nobis gratiæ tantum conferretur, vt quidquid agamus meritorium sit & pretij infiniti. Opera enim nostra in se considerata & secundum naturam suam, nihil aut saltem exiguum quid promerentur, sed Christi Iesu meritis fulta, & cruce illius passioneque tincta, infinitum continere meritum solent, eque pretis quodammodo & vilibus sancta sunt & pretiosa.

Purescentes aquas Ierichunas Propheta Eliseus iniectione sale dulces reddidit, insipidasque in suaues commutauit. Aquæ hæc operum nostrorum imago sunt & figura, quæ natura insipida, amarulenta, ingrata & omnis meriti expertia: mox vt passione & cruce Domini nostri Iesu Christi conperguntur, nihil illis haberi potest dulcius, nihil gustui suauius, nihil palato diuino iucundius.

Mirabilem illa opifex manus Moïsi cum nuda in apertum proferretur, lepram præ-

VII.

Matth. 10.
Bonorum operum merces adstruitur.

Gen. 15.

Marc. 9.

Matth. 5.

Opera nostra ex se nihil merentur, sed gratiæ diuinæ iniuncta.

4. Reg. 2.

Exod. 4.

Z

ferbar.

Matth. 10.

In die iudicij de solis operibus edit sermo.

Isai. 29.

1. Reg. 1.

ferebat: sed ad finem deinde reducta, omnis expers erat macula, & mundissima. Id ipsum de operibus nostris sentiendum est, quamdiu enim in se, & sola & secundum naturam considerantur, quamdiu nuda spectanda se offerunt, lepram, spurcitiam, & sordes inuentibus ostendunt: sed in sacratissima Dominica passionis sinu reposita, eiq; immersa, mirum ut splendeat quamq; diuinis oculis gratia sint & accepta.

Deus primarius bonorum operum nostrorum auctor. Quod quo melius intelligatur, notandum occurrit, non solum hominem in bonorum operum exercitio incumbere, aut laborare sed precipuas Deum hic partes agere, ipsum collaborare, ipsum quidquid in operibus his difficile est, quidquid laboris exhauriendum in se suscipere: ipsum etiam omnes illis nitorem, pulchritudinemque & precipuum meritum conciliare. Vnde per Prophetam olim dictum est, *Cum ipso sum in tribulatione, id est, in operibus grauib; difficultatemque continentibus, atque ideo ipsum inuocabat, qui dicebat, Veniat ad me sapientia Dei, ut mecum sit, & mecum laboret.* Tanta porro Dei nostri misericordia est, ut quamuis precipuas ipse partes agendas suscipiat, & solus propemodum agat: hominem tamen velit in focium assumere, sibi que collaborare: ea quoque conditione, ut sola ex operibus nostris promanans gloria in ipsum redundet: homini vero soli victoria assignetur, perinde & etiam corona ac merces eadem cedat.

Nonne perhumanus & perbenignus dux ille censendus esset, qui postquam urbem aliquam fortissimam obsidione pressisset, & grauissimos indies labores in castris pertulisset, sudasset, vulnera excepisset, caput discrimini expoluisset: dum, parta iam victoria, triumphus agendus foret, & lato ipse eorum exercitus plausu iamiam esset excipiens, omnem in praefectum, aut vicarium, aut vnum de comilitonibus suis gloriam & triumphum transferret? Ita fecisse Ioab cum rege David legitur: cum enim fortissimus ille castra Rabbath perfregisset, & internecione desensisset, urbem quoque Aquarum magno labore & periculis oppugnasset: eandem prius ingredi noluit & expugnare, qua

regem certiozem reddidisset, num ipse eandem intrare vellet, ut ita victoria Regi & non sibi ascriberetur. Eodem profus modo Deus cum vinea suae operarijs & militibus suis agit: cum enim ipse omnem propemodum laborem perferat, omnem difficultatem absorbeat, ipse, quod durum, graue, & molestum est agendum, in se suscipiat; homini tamen meritum omne adscribit, in ipsum omnem laudem & gloriam tradit, victoriamque ei acceptam referri vult, adeo ut quidquid bene, prudenter, fortiter, animoseque gestum est, hominem solum fecisse dici cupiat.

Expressum hoc aliqua ratione fuit in obsidio & expugnatione Ierichumina. Praecepit namq; hic Deus, ut omnis populus armatus, & velut in acie constitutus consisteret, itaq; ciuitatem murosque circuiret; cum tamen ipse sua virtute muros ad terram deijcere decreuisset. Praecepit hoc, non quod simplex haec murorum circuitus aliquid in eorum ruinam deiectionemque adiumenti adferret; verum ut hac ratione Deo populus cooperari videretur, victoriaeque ita particeps fieret.

Ioas rex Israel cum sagittas in incertum emitteret, superueniens Elisaeus prophetae manus manibus regijs superimposuit, itaque simul iaculati sunt. Allegoricis historiam hanc exponens, dico hominem, qui hoc in mundo a Deo rex est constitutus, dum bonorum operum tela caritatis eximia arcu emittit, a Deo adiuuari, Deum manus superponere, istum dirigere, meritumq; & robur addere; velle etiam ut bonis operibus merces sua & praemium reddatur.

Redda mercedem. Iterum dico, opera nostra, in propria radice considerata, & ita ut de proprij arbitrij nostri trunco pullulant, nullam virtutem supernaturalem, nihilque meritum continere: omnes namque iustitiae nostrae, ut Propheta praecinit, inftar panni menstruatae sunt. Tamen si, in quantum sanguine & meritis Christi Iesu sublimatae sunt, considerentur; infiniti ipsa valoris sunt, mercedemq; promerentur amplissimam. Christus enim fons, principium, & fundamentum omnium nostrorum meritorum est. Huc alludeat.

Vult Deus bonorum operum gloriam homini adscribi.

1of. 6.

Psal. 90.

1ep. 3.

4. Reg. 11.

Math. 10.

1/a. 64.

Cam. 3.

deaz.

dens amans illa sponsa dicebat, *Species eius ut Libani*: in quo sponsi sui pulchritudinem Libano rosis & floribus variegato comparavit, idque non sine mysterio. Libanus quippe mons est præaltus & quasi cælo minans, è quo omnia ligna, rigna, trabes & columnæ, quas templo suo rex Salomon indidit, petiæ sunt; adeo, ut in solo Libano omne templi magnificentissimi decus & ornamentum creuisse videatur. Sponsa igitur, ut ostendat omnia merita nostra, à quibus ædificium illud cælestis constructur, à sponso provenire, Libano eum similem esse dixit, quo etiam refertur possunt, verba illa *Esaie, Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron*: quod omnis sanctitas, gloria, & Ecclesiæ splendor ac pulchritudo, omnisque meritum nostrorum fructus, vni Christo acceptus refertur debeat.

Esaie. 35.

Rom. 11.

Id ipsum monuit & Paulus, cum in Epistola ad Rom. ait, *Tu autem cum oleaster es, insertus es oliva, & focus radicis & pinguedinis factus es*. Oleaster, & quidquid sylvestre, natura sua amarum est, nullumque fructum palato gratum profert; mox tamen ut olivæ inseritur, de fecunditate & virtute illius participans, fructus gratissimos & suavissimos progignit. Id ipsum de operibus nostris censendum est; ex se enim sylvestria sunt, amara & insipida, eo quod peccatum includunt, & nullius, vel saltem exigui meriti sunt: at si per fidem & caritatem arbori vitæ, quæ Christus est, inserantur, gratiarum illius participes efficiuntur, operandoque gloriam æternam ex condigno, ut Theologi loquuntur, promerentur. Quod conventio ex denario diurna inito, & merces operariis persoluta designat.

VIII. *Matth. 20.* Denarius vitæ æternæ symbolum. Triplex de denario hæc opinio.

Et acceperunt singuli denarios. Hi porto denarii, quibus ex condito operariis persoluitur, vitam æternam denotant, in quo doctores & interpretes omnes mirum in modum cõsentiant. Sed hic disquirendum est, unus idemque denarius omnibus persoluitur: cupius rei tres inter se pugnantibus opinionibus inveniuntur. prima hæreticorum est, dicentium in univèrsa parabola huius serie non aliud Christum designare voluisse, quam gloriam beatorum aliquando æqualem fore, utpote

quæ ex mera detur gratia, non vero operibus acquiratur, quod hic omnes operarij post laborem exactum, unum eundemque denarium receperint. Altera nonnullorum Catholicorum est, qui novitatem omnem confectantes, dixerunt, Christum hic ostendere voluisse, Deum præter omnium opinionem, minorem nonnullis, & quibusdam etiam maiore beatitudinem quam promeriti sint, daturum. Tertia & omnium communissima est, Deum hic designare æternæ vitæ mercedem non tempori, quod laborando impensum est, sed operi facto respondere: accidit enim sæpenumero, tantum operis ab vno horæ spatio fieri, quantum ab alio vix solido die, qui proinde parem mercedem & eundem denarium recipiant.

Eo prorsus modo, quo sapiens olim de iusto locutus est, *Consummatum in brevi & pluit tempora multa*, id est, iustus licet nõ adeo diu vixerit, tantum tamen operatus est, quantum qui multa vixerint sæcula. Ita, qui vñ decima hic hora venerant, & non nisi vnius horæ spatio in vinea laborarant; eundem tamen, quoniam tantillo tẽpore tantum præstiterant, quantum qui toto die operati fuerant, & pondus diei & æstus sustinuerant, opere peracto à patrefamilias denarium recipere. Hinc discant Religiosi, non iactare se de professionis & vocationis diuturnitate, non debent discant non efferre se, quod diutius in cœle nobis vixerint; hic enim fortasse, qui nõ nisi ab hinc anno habitum monasticum assumpsit, plus apud Deum promeritus est, quam plures alij, qui aliquot iustra in Religione transegerunt.

Sap. 4. Religiosi non debent se iactare de professione an- nis.

Cum igitur procurator denarium singulis daret nonnulli conqueri & cum iniustitiæ insimulare cõpetere: illi enim, qui portaverant pondus diei & æstus, & à mane vsque ad vesperam laborarant, ægre ferebant, eos, qui non nisi circa finem diei in vineam venerant, & vix horam laborando insumpserant, eadẽ mercede donari. quocirca procuratori dixerunt indignantes, *Hi una hora laboraverunt, & pares nobis fecisti, qui portaverunt pondus diei & æstus.* Similes esse dixerim operas has militibus, quorum in libris Regum habetur mē-

Operatio- rum mur- muratio.

Matth. 20.

1. Reg. 30.

tio; hi enim vrbe Siceleg, quæ in tribu Simeon in finibus Judææ sita erat, expugnata, nolebant socios qui ad sarcinas relictæ erant, impedimentaque custodierant, despoliis prædaque participes facere.

Meriti magnitudo è tribus colligitur.

Notandum hic porro est, meriti magnitudinem & excellentiam è tribus potissimum rebus effici posse. Primo è temporis diuturnitate. Seruus enim, qui plurimos annos Domini sui obsequio impendit, maiora profecto promeretur eo, qui non nisi abhinc bi-

Gen. 31.

mestri vel trimestri in familiam venit. Hoc potissimum nixus fundamento Jacob de forceri sui Laban inhumanitate & ingratitude ne conquestus est; *Viginti annis seruus tibi, &*

Luc. 15.

tam indignis me modis habes? Eodem nitentur & Ilij prodigi frater, cum patris queribundus diceret, Ecce tot annis seruus tibi. Id est, Quid hoc video mi pater, tanto tibi tempore serui, & nunquam aliquo grati à nimo signo obsequium meum cõpensasti. Rex item Ezechias cum Deo fidelitatem suam

4. Reg. 20.

testatam veller, dicebat, *Memento queso quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, &c.*

Secundo meriti magnitudinem augent difficultas, & labor, qui in opere insumptus est. Seruus enim, qui vitam suam discrimini tui causa exposuit, pluribusque caput obiectauit periculis, maiora promeretur beneficia, quàm qui nudo seruitij & obsequij nomine contentus, nihil tui ergo passus est. Hinc D. Thomas Aquinas credit quoad præmium

De verit. q. 16. art. 6. ad 8.

accidentale multis Martyrem parafangis Confessoribus, antistare, salis item plurimis quoad essentialia, qui diutius se diuino obsequio manciparunt, quamuis ipse non nisi breuissimo spatio Deo fuerit obsecutus. Atque hæc est causa, cur merita nostra exigua sunt: quod videlicet non nisi in felicibus lætisque Deo obsequamur, in difficilibus vero ipsam deseramus. Quamobrem vnusquisque nostrum audacter dicat, quod olim Dauid profugus coram rege Achia tẽpore prælij dixit, *Nunc videbis quia facturus est seruus tuus.* Cum enim difficultas aliqua refurgit, cum molestiarum procellæ iagruunt, dicamus Deo: iam videbis Creator & conditor meus, quid tuosim nomine acturus, quid

1. Reg. 28.

tui causa passurus, hodie fidelitatem tibi meam probare, hodie fidam obsequium meum tibi dedicare conabor.

Tertio ad meriti magnitudinem non parum facit, ipsa caritatis & gratiæ vis ac magnitudo: ita qui inter seruos amplius à domino diligitur, eius quoque gratiora sunt opera, & oculis heri sui acceptiora. Ita Luc. 2.

Vidua ilius duos denarios gazophylacio inferentis elemosyna Deo gratior existit, quam eorum, qui thesauros ingentes & talenta regia offerrent. Ad eundem plane modum, ij, qui hodie hora vndecima in vineam venere, maiori mercede donati abeunt, quam qui ab auroræ principio in eadem deludant. Quamuis enim Deus iuxta meriti magnitudinem mercedem assignet, ex mero tamen beneplacito puraque voluntate gratiam huic minorem, & illi maiorem erogat; eandem prout visum fuerit vnicuique distribuendo, adeo, vt merito nemo conqueri, se ceteris quid minus accepisse, queat.

Nam, vt in ipso rerum exordio, nulla de Creatura Dei iniquitate iniustitiæque conqueri potuit vna mure creatura, quod maiori dotata perfectione non murare non fuerit, & minus absoluta facta sit. cum enim potest, licet omnia è nihilo condiderit, vnicuique quod alia à Deo visum fuit, donauit: ideo etiã vnam quamque perfectior creaturam infinitas illi agere gratias par est, sit condita, quod cum nihil esset, imò non dum existeret, Deus tibi esse aliquod contulerit, ita in gratia statu idem conditor Deus, omnia è peccate, quod non nisi meriti nihil est, condidit, ac proinde quod huic maiore, illi minore gratia elargiatur, nemo merito conqueri potest, at vnicuique potius ex officio incumbit, infinitas ei & immensas gratias & agere & referre.

Formosæ illæ Virgines, quæ in gynæccio & conclaui Assuero regis asseruabantur, ex omnium regnorum finibus congregatæ, Estheri inuidere non poterant, quod sibi illam à Rege prælatam, maiori que honore affectam cernerent. Nam cum vnaquæque secum cogitaret, se è plebeia & humili ancilla regio tandem thalamo destinandam, & ad regiam propemodum dignitatem euectam, gemmis & auro rutilare; statuere in animo poterat, nullam sibi iniuriam fieri, si Esther ceteris ab Assuero præponeretur.

Dicen-

Discendum est igitur, eos qui non nisi vndecima diei hora, id est, sub lege Euangelica in vinea Domini laborarant, maiori dotatos gratia, quam qui in lege naturæ aut Mosaica vixere, maiori etiam donari mercede, maiusque præmium recipere: atque illos immerito patrem familias de iniquitate & iniustitia traducere & conqueri. quod enim denarium iis daret, quem condiderat, quemque operando promeriti erant, aliis vero seruis venientibus tantumdem daret; bonitati illius & benignitati ascribendum, in quo nullam culpandi aliis occasionem dedit. Relinquamus igitur iniurios hosce murmuratores & oblocutores, Deique potius benignitatem demeremur, atque ita parabolæ huic finem imponamus.

Conclusio. Vos autem Christiani Auditores, animo repetite obsecro, quidquid hactenus dictum est, rememiscimini, inquam, Ecclesiam vineam, Christum Domini vineæ, nos ipsos vero operariorum imaginem gerere: Deum quoque omni diei, id est, vitæ huius, hora, sanctis inspirationibus permouendo, egredi, & nos conducere, ut in vinea hac laboremus: alios quidem in flore & aurora ætatis, alios vero in ætate virili & vitæ meridie, nonnullos etiam circa decrepescentem senij diem. Hæc, inquam, animo vestro penitus insculpite, sanctis operibus incumbite, Dei vos obsequio consecrate, otium fugite & segnitiam; & cogitate, acriter illos à patre familias correptos, qui in foro steterant otiosi, expectantes donec ab aliquo conducerentur: nolite stertere, otioque indulgere, sed toto vitæ vestræ tempore strenue laborare, ut cum vesper ingruerit, denarium in mercedem recipere possitis.

Tu vero, dæterne rerum conditor, magnæ familias pater, cuius vinea Ecclesia est, cuius operæ nos ipsi, & cuius labores cultusque opera nostra meritoria; nos iam inde à Baptismo vocasti, ut in hac vinea laboremus & sudemus; conduxisti, & nobiscum conuenisti, ut, postquam toto die, aut aliquo saltem tempore in hac vinea laborauerimus, beatitudinis nobis denarium persoluas. Verba porro tua veracissima sunt,

promissa tua certissima; conuenta tua irrevocabilia, adeo, ut ne minimum quidem dubitemus: scimus enim, quod, quamuis opera ex seipsis nihil omnino valeant, modo filij tui meritis innixa suffultaque sint, pacto quod nobiscum iniisti præsupposito, in remunerationem tamen, tandem aliquando, id est, ultimo & nouissimo vitæ die, & circa ætatis vesperam, denarium accepturi sumus, vitam, inquam, beatam ac sempiternam, ad quam nos Pater & Filius, & Spiritus sanctus perducere dignentur, Amen.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Partes.

- 1 Parabolæ quadam de verbo Dei.
- 2 Cur parabolis usus Dominus, & quis seminans.
- 3 Quales esse oporteat satores verbi Dei.
- 4 Quæ alia seminantis ad iuncta.
- 5 De clamore Domini, & auribus populi.
- 6 Quod semen cadat secus viam.
- 7 Quod semen cadat supra petram, & quod in ter spinas.
- 8 Quæ terra bona, & quis eius fructus.

Exiit, qui seminat seminare semen suum.
Luc. 8.

FIGURA.

SECUNDA generationis auctor Noë Genes. 8. Scum arcam, qua se suosque à diluuiio immunes seruaret, à Deo iussus esset fabricare, magno eam artificio & industria compegit, ita ut in eadem diuersas mansiunculas & habitacula diuersis vsibus accommoda construxerit. Quintuplicia eidem fuisse credunt Doctores & loci illius interpretes; vnum sordibus egerendis destinatum, & fornicarum vice fungens; in secundo, quæ ad victum necessaria erant, asseruabantur, in tertio animalia fesa & indomita continebantur; in quarto, mansueta & hominum commercio gaudentia; quintum denique